

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ВИХОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ В ПТНЗ

У статті приділяється увага діагностиці вихованості студентів (або учнів) у ПТНЗ. Актуальність проблеми полягає розгляді змісту використання методик діагностики, їх специфіки стосовно визначеного контингенту молоді у визначенні дійсного рівня вихованості учнів. Автор пропонує педагогам систематизувати знання про діагностику вихованості.

Ключові слова: діагностика стану вихованості, критерії вихованості, ступені вихованості, мета діагностики вихованості.

The article focuses on the diagnostics of the upbringing of students (and students) in vocational school. The urgency of the problem is to consider the use of the methodology of diagnosing their specificity in relation to a certain contingent of youth in determining the actual level of education of students. The author suggests that teachers organize knowledge about the diagnosis of parenting.

Key words: diagnostics of the state of foster care, educational criteria, degree of foster care, the purpose of diagnostics of foster care.

Діагностика стану вихованості майбутніх кваліфікованих робітників спрямована на виявлення, аналіз й оцінку їх особистісних характерологічних параметрів. У цьому розумінні діагностика є одним із основних елементів моніторингу стану виховного процесу в професійно-технічному навчальному закладі. Діагностування дає можливість аналізувати результати виховних впливів; виявляє тенденції, динаміку формування системи цінностей професійної молоді. Включаючи в себе контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, а також їх аналіз, динаміку, тенденції, діагностування дає можливість здійснювати прогнозування подальшого розвитку професійних якостей суб'єктів діяльності. Складність проблеми діагностики виховної діяльності з учнями ПТНЗ пов'язана перш за все з багатомірністю параметрів оцінювання, необхідністю враховувати велику кількість факторів впливів, які досить часто, маючи латентний характер, важко піддаються обстеженню. Якість виховних впливів на професійну молодь обумовлюється перш за все тим, наскільки послідовно вибудована й функціонально структурована виховна робота в її змістовому, а також організаційно-управлінському аспектах; важливим є також врахування критеріїв цілісного впливу на психіку учнів, що навчаються. Якість виховання професійної молоді є необхідною умовою моделювання громадянина, що здатний, спираючись на морально-етичні й культурні цінності, гідно зайняти соціальну нішу з метою самореалізації [1, с. 8]

Розглянемо критерії вихованості. Це теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей особистості (колективу). Критерії

вихованості умовно поділяють на «тверді» і «м'які». До «твердих»- належать важливі статистичні дані, які в комплексі характеризують загальний стан вихованості молоді: кількість правопорушень і тенденції їх зміни; кількість молодих людей, які відбувають покарання за скоєні злочини; кількість розлучень і сімей, які розпалися; темпи поширення пияцтва, наркоманії, куріння, проституції серед молоді та багато інших показників. За спрямованістю, способом і місцем застосування критерії вихованості умовно поділяють на дві групи: 1) пов'язані з проявом результатів виховання у зовнішній формі – судженнях, оцінках, вчинках, діях особистості (провідні якості особистості, основні відношення особистості, віддалений результат виховання, суспільна спрямованість, поведінка у проблемній ситуації та ін.) і 2) пов'язані з явищами, прихованими від очей вихователя мотивами, переконаннями, планами, орієнтаціями. Отже, вихованість особистості характеризується не сукупністю окремих якостей, а їх певною ієрархією, змодельованою відносно вектора «мотив – ціль»: мотиви діяльності «цементують» загальну спрямованість особистості на об'єктивну мету діяльності; осмислена мета виконує роль орієнтира у побудові програми дій; програма визначає модель діяльності, її етапи, засоби і способи вирішення тих чи інших завдань; ефективно виконання діяльності передбачає самоконтроль, самооцінку, корекцію, визначення цілі вищого рівня тощо. Показниками вихованості виступають такі інтегральні прояви особистості, як система цінностей (смислів), здатність включатися у різні види діяльності, проявити в ній цілеспрямованість, змістовність, самостійність, творчу активність, відповідальність. Кожен з визначених критеріїв тісно пов'язаний із суб'єктивною позицією особистості, її цілеспрямованою активністю. Тому визначені компоненти взаємодіють, утворюють цілісність. У визначенні показників і ознак вихованості учня вихідними є: з одного боку, інтегральні прояви особистості, їх структура, з іншого – їх динаміка: «зона найближчого розвитку». Оскільки суб'єктом діяльності вихованець стає в міру того, як розвиваються мотиви, цілі, здатність свідомо і самостійно будувати і творчо реалізувати програму дій, здійснювати самоконтроль, самооцінку, корекцію діяльності, суттєвою ознакою його вихованості є ступінь співвідношення регуляції і саморегуляції. Саме це співвідношення показує, які мотиви є домінуючими, як конкретизуються суб'єктивні цілі, як поєднуються знання, уміння, переконання, дії.

Інтегральне оцінювання позиції вихованця дозволяє виділити чотири ступені вихованості, серед яких два ступені для учнів, вихованість яких задовольняє педагога, а два – для тих, у кого позитивний ступінь вихованості, ще не досягнутий (Б.П. Бітінас). Активна позиція. Вона характеризується позитивними оцінками всіх інтегральних проявів, їх взаємозв'язками, саморегуляцією. Отже, до цієї групи відносяться ті, які сприйняли ідеали суспільства, будують свою поведінку, відповідно до норм, визначених суспільством, намагаються самостійно і творчо реалізувати ці ідеали і норми у відповідній діяльності, поведінці. Пасивна позитивна

позиція. Спрямованість змісту інтегральних проявів, сталість поведінки і діяльності, також оцінюється позитивно. Проте активність вихованця не можна визнати достатньою. У зв'язку з цим нижчим є рівень їх самоорганізації і самоконтролю. Тому до цієї групи належать ті, які постійно дотримуються норм суспільної поведінки, добросовісно виконують завдання педагогів, включаються у суспільноцінну діяльність, але спонукають їх до цього мотиви одного плану діяльності (частіше результативного). Однобічність мотивації недостатньо активізує сам процес діяльності, обмежує можливості прояву ініціативи, творчості. Завданням класного керівника є актуалізація позиції цих учнів у системі колективних відносин, розвиток мотивів процесуального і результативного плану діяльності в єдності Нестійка позиція. Спрямованість змісту інтегральних проявів вихованості позитивна, проте сталість поведінки оцінюється негативно. Ознаки активності, самоорганізації, саморегуляції відсутні. Це означає, що у вихованців цієї групи соціальні ідеї не набули статусу особистісних спонукальних сил поведінки і діяльності. Тому поведінка ситуативна, залежить від випадкових обставин. Правильна поведінка, діяльність вихованців можуть спонукатися соціально малоцінними мотивами, завдяки чому вони легко потрапляють під негативні впливи. Учні цієї групи – основний об'єкт і суб'єкт виховних дій. Негативна позиція. Вона характеризується негативною спрямованістю змісту позиції особистості; при цьому активність, самоорганізованість і саморегуляція лише ускладнюють негативну оцінку ступеня вихованості. Порушення суспільних норм поведінки для учнів цієї групи є нормою. Мотиви їх поведінки і діяльності асоціальні. Вихованці цієї групи є об'єктом перевиховання. Це передбачає руйнування їх актуальної позиції. Загальна характеристика позиції вихованця є універсальною, тобто такою, яка може бути використана у характеристиці будь-якої окремої його позиції – громадянської, патріотичної, екологічної, естетичної, ділової.

З цього можна зробити висновки, що одержані відомості розширюють і поглиблюють знання педагогів про вихованців, показують можливі причини, які сприяють закріпленню і розвитку позитивних проявів особистості чи, навпаки, живлять негативні прояви. Важливо розпізнавати й аналізувати в єдності ступінь сформованості всього комплексу інтегральних проявів особистості, його спрямованість, структуру компонентів, співвідношення зовнішньої регуляції і саморегуляції. Узагальнення даних вивчення особистості, вияв рівнів вихованості окремого учня і колективу упорядковує діяльність керівника, допомагає зіставити результати роботи і цілі виховання; конкретизувати завдання з урахуванням результатів діагностування; відібрати зміст, форми і методи роботи, які змінюють позицію особистості у системі взаємин, забезпечують збагачення позитивного досвіду діяльності, ставлень і поведінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Професійне виховання майбутніх кваліфікованих робітників : методичний посібник / С.В. Алексєєва, М.І. Вовковінський, Г.В. Грищенко, В.І. Заєц, Д.О.Закатнов, М.Д. Карп'юк, А.М. Москаленко, О.М. Отич, А.В. Селецький, Н.В. Смоляна, Ю.О. Павлов/ за загал. ред. Д.О. Закатнова. – К. : Вид-во ІІТО НАПН України, 2012. – 583 с.

2. Положення про психологічну службу в системі освіти / Збірник документів і актів з проблем виховання студентської молоді. – Навчально-методичний центр по підготовці молодших спеціалістів, 1998. – С. 174.

Рекомендує до друку науковий керівник професор Т.В. Яцула